

19-1, 9. maj 2019

ForskerBrev

Nyt om forskningen i litteraturhistorie
på Aarhus Universitet

Jakob Gaardbo Nielsen: snavsede penge
Lis Møller: hvem ender på Jerntronen?
Lea Grosen Jørgensen: Beowulfiana
Nsah Mala: savour your nkang in local cups

INSTITUT FOR
KOMMUNIKATION OG KULTUR
AARHUS UNIVERSITET

**ForskerBrev: nyt om forskning i
litteraturhistorie og børnelitteratur
på Aarhus Universitet.**

Årgang 2019, nr. 1.

© Afdeling for Litteraturhistorie og Retorik,
Aarhus Universitet.

ForskerBrev er et halvårligt nyhedsbrev om forskning i litteraturhistorie og børnelitteratur på Aarhus Universitet. Nyhedsbrevet bliver sendt ud til studerende og ansatte på Litteraturhistorie. Man kan desuden til- eller afmelde sig nyhedsbrevet ved at skrive til sophushelle@cc.au.dk

ForskerBrev er redigeret af Sophus Helle.

Copyright for illustrationer.

S. 4: Leif Knutsen, "Fifth Avenue, NYC, looking south", 2005, tilgået gennem Wikimedia Commons.

S. 8: Anonym, "Ledsagende illustration til H.C. Andersens 'Sølvskillingen'", 1861.

S. 11: James Gillray, "Midas, transmuting all into paper", 1797, tilgået gennem Wikimedia Commons.

S. 12: "Logo from the television program *Game of Thrones*", 2011, tilgået gennem Wikimedia Commons.

S. 13: Speed Lancelot, "Sir Lancelot save Guinevere", 1912, tilgået gennem Wikimedia Commons.

S. 16: "Folio 137r of the heroic epic poem *Beowulf*", tilgået gennem Wikimedia Commons.

S. 19: Poster fra filmen *Beowulf*, 2007. Copyright tilhører Shangri-La Entertainment.

S. 20: Forside til *If You Must Fall Bush*, 2016. Copyright tilhører Langaa RPCIG.

FORSKERBREV FORÅR 2018

Når tid får form: Introduktion ved Sophus Helle	5
Stakkels mønter! Jakob Gaardbo Nielsen om penge	6
Kynisme og magi: Lis Møller om middelalderisme	12
Gen-gen-gendigtninger: Lea Grosen Jørgensen om <i>Beowulf</i>	15
“Assorted remnants”: Three poems by Nsah Mala	20
På genbrugspladsen: Tore Rye Andersen gør status	23

Om bidragsyderne

Sophus Helle er ph.d.-stipendiat med projektet *The First Authors: Narratives of Authorship in Ancient Iraq*.

Jakob Gaardbo Nielsen er ph.d.-stipendiat med projektet *Dirty Money and Indifferent Writing: A Comparative History of Finance in English and French Literature, 1797–1895*.

Lis Møller er lektor og leder for projektet *Middelalderisme i dansk romantisk litteratur*.

Lea Grosen Jørgensen er ph.d.-stipendiat og tilknyttet projektet *Middelalderisme i dansk romantisk litteratur*.

Kenneth Nsah er ph.d.-stipendiat med projektet *Can Literature Save the Congo Basin? Environmental Literary Activism in the Congo Basin*.

Tore Rye Andersen er lektor, afdelingsleder, og leder for projektet *Litteratur mellem medier*.

NÅR TID FÅR FORM: INTRODUKTION VED SOPHUS HELLE

Jeg er på udveksling i New York dette semester, og om man elsker eller hader den (mine egne følelser har det med at svinge mellem de to ekstremer), så er det unægteligt en spændende by. Det er frem for alt kontrasternes by. New York er “new” i navn og ikke i meget andet. Metalglinsende skyskrabere står klods op af faldefærdige konstruktioner der nok var moderne for et århundrede siden, og spredt gennem byen står historiske bygninger der osrer af nyklassicisme og *faux*-gotik. New York er lige dele avantgarde og forældet, snavset og statelig. Det er som om hast og historie mødes, og resultatet er en mosaik af fragmenter fra forskellige tider: arkitektonisk skizofreni, skiftende modetrends, nostalgiske retrocafeer og samfundsomvæltninger der udspiller sig med svimlende fart mellem Wall Street og Harlem. Kort sagt er det en by der uundgåeligt leder tankerne hen på de former som tiden tager.

Dette nummer af ForskerBrev handler om hvad der sker når nye tider møder nye former. Hvilke genrer og greb er blevet brugt til at skildre nye og forvirrende samfundsfænomener? Eller til at give en fjern fortid ny form og betydning? Og hvordan kan vi som akademikere udvikle nye formidlingsformer til at imødegå de udfordringer vi står overfor?

Jakob Gaardbo Nielsen åbner ballet med en livlig beretning om en litterær genre der blev opfundet i attenhundredetallets England til at få greb om et helt nyt samfundsproblem. I takt med at økonomien udviklede sig i rasende fart og blev mindre intuitiv, mere abstrakt og langt mere kryptisk, blev

det også sværere for lægmænd at forstå helt grundlæggende aspekter af det monetære system: Hvad er “penge” egentlig? Hvori består deres værdi? Og hvad er et “selskab”? Hvordan kan et selskab have juridisk ansvar på lige fod med et menneske? Det gav genren *specie narratives* et svar på ved at lade pengene og selskaberne selv fortælle deres historie.

Lis Møller og Lea Grosen Jørgensen følger op med to spændende artikler om middelalderisme, det vil sige post-middelalderlige skildringer af middelalderen. Som begge artikler kortlægger, har middelalderen som et skatkammer for kulturelle minder haft en enorm indflydelse på senere litteratur. Det er en indflydelse der er kommet til udtryk i et virvar af forskellige genrer og medier (rock og romaner, film og fanfiktion, tegne- og tv-serier) og med et virvar af forskellige konnotationer (nostalgi eller gys, romantik eller kapitalismekritik). Men ikke bare det: mindet om middelalderen har givet form til en hel selvstændig genre, fantasyromanen, der ville være utænkelig uden påvirkning fra den angelsaksiske helteedigtning.

Kort sagt: **Genrer ændrer sig med tiden**, i takt med at nye sociale udfordringer kalder på nye litterære greb, og **tiden ændrer sig med genrerne**, i takt med at nye medier giver form til vores forestilling om fortiden.

Men det sammenspil gælder ikke mindst det vi selv skriver som akademikere. Når vi som litterater står overfor en verden der synes at være på nippet til at bryde i brand, kommer der et tidspunkt hvor det ikke er nok at skrive essays og analyser, men hvor vi er nødt til at gribe til andre og mere rørende udtryksformer. Kenneth Toah Nsah tager under pseudonymet Nsah Mala udfordringen op og konfronterer os i tre korte digte med de økologiske, økonomiske og ideologiske kredsløb vi omgives af.

STAKKELS MØNTER!

JAKOB GAARDBO NIELSEN OM PENGE

Da jeg var barn, fortalte min mor mig ofte at jeg ikke skulle røre for meget ved penge. Det lyder som en formaning om økonomisk sparsommelighed, men hun mente det helt bogstaveligt: Penge, om det så er mønter eller sedler, har det med at være beskidte. Man ved aldrig hvor de har været, hvem der havde dem sidst og hvilket økosystem af mikroorganismer der har slået sig ned på dem i løbet af deres liv. Først senere gik det op for mig at mønter og sedlers snavsethed faktisk siger noget om den måde penge fungerer på og ikke mindst om hvorfor penge er interessante som sociale objekter. Lad os tage Vejgaard-dollareren som eksempel (for ikke-Aalborgensere: en krøllet og klistret bukselomme-halvtredser). Den starter måske sit liv i National-

bankens lokaler på Havnegade i København (eller rettere i Frankrig, hvortil vores 1000 år gamle hjemmeproduktion vil blive outsourcet i 2020). Et stykke tid efter ligger den måske i en sparegris på et børneværelse i Skagen. En måned senere dukker den måske op som blodstænkt bevismateriale i en narkosag i Herning, eller også langes den bare over disken på et værtshus i Aalborg i bytte for to kolde Limfjordsportere. To dage senere ligger den måske og rådner i en grøft på Bornholm eller bliver sat i glas og ramme på Læsø hos en samler der fandt den og bemærkede et interessant serienummer. Den kan bevæge sig fra tiggeren til millionæren, fra pengepugeren til ødsleren, fra barnet til pensionisten,

DANIELA RIKS

NAVINGONALILANK

Semmi Sommer

A1722A

Handwritten signatures:
H. Sommer
S. Sommer

Illustration til H.C. Andersens "Sølvskillingen".

fra den religiøse til ateisten, fra den kriminelle til den lovlige, fra vestjyden til østerbrohipsteren. Penge bliver snavsede fordi de så ofte skifter hænder, fordi de bevæger sig frit mellem alle samfundets hjørner. De er ikke bundet af de sociale og økonomiske hierarkier eller af de politiske og religiøse skillelinjer der styrer livet for de mennesker som bærer, bruger og gemmer dem. Hvis en halvtredser kunne fortælle sin livshistorie, hvis den kunne berette om alle de mennesker den har mødt, hvad ville den så fortælle om os mennesker og indretningen af vores samfund? Vejgaard-dollaren ville nok

have en eller to gode røverhistorier at berette. Hvad med 50-øren? Eller 500-kronesedlen? Hvilke mennesker og historier ville de berette om?

Sin egen flade krop

I min forskning arbejder jeg med litterære fremstillinger af finansielle institutioner i 1800-tallet. Af og til støder jeg også på litterære tekster der stiller helt skarpt på netop pengeobjekters livshistorier. I 1700-tallets England opstod der en hel litterær tradition for satiriske *specie narratives*: litterære fortællinger, ofte lange tekster i flere bind, hvor jeg-

fortælleren er en mønt, en pengeseddel, en veksle eller et lignende pengeobjekt der beretter om sin fødsel i sølvminen eller trykken, de mennesker det møder på sin vej og alle de objekter som det i tidens løb er blevet byttet for. Som gode eksempler kan nævnes Charles Johnstones *Chrystal, or the Adventures of a Guinea* (1760), Thomas Bridges' *The Adventures of a Bank-Note* (1770), Helenus Scotts' *The Adventures of a Rupee* (1782) og Mrs. C. L. Balfours *Passages in the History of a Shilling* (1862). Ofte er fortælsituationen en nutid hvor mønten eller sedlen er blevet taget ud af cirkulation, enten ved ødelæggelse, forfalskning eller opmagasinering, og et af genrens forudsætninger er at mønten, mens den befinder sig i nærheden af sine evindeligt skiftende ejere (i lommen, i pungen, i skrivebordsskuffen eller lignende), kan "høre" dennes tanker og indleve sig i hans eller hendes hverdagsbetyrninger. Centralt er dog også objektets indre monologer og tanker om sin egen flade metal- eller papirkrop. Herhjemme kan H.C. Andersens korte novelle *Sølvskillingen* (1861) tjene som eksempel. Her drager en frimodig lille skilling lystigt "ud i den vide verden" hvor den møder andre mønter og et væld af mennesker indtil den en dag, til sin rædsel, anklages for at være falsk: "Falsk! Duer ikke!' 'Det foer igjennem mig,' sagde Skillingen. 'Jeg vidste, jeg var af godt Sølv, god Klang og med ægte Præg. De maatte bestemt tage fejl, mig kunde de ikke mene, men mig meente de dog!' ... 'Den maa jeg give ud i Mørke!' sagde Manden, som havde den, og jeg blev givet ud i Mørke og saa igjen skjældt ud ved Daglys, – 'falsk, duer ikke!'. Resten af fortællingen tager mønten videre rundt i økonomiens skyggekroge indtil den til sidst ender sine dage lykkeligt som halskæde i et beskedent hjem.

Et årti forinden havde den engelske forfatter og journalist Sidney Laman Blanchard skrevet *A Biography of a Bad Shilling* (1851). Teksten udkom i

Dickens' ugeblad, *Household Words*, og er præcist hvad den lover. En falskstøbt mønt beretter om sin fødsel i en "melting-pot" hvor den smedes til live ud fra et råmateriale bestående ikke af 92 procent sølv og 8 procent kobber (som loven ellers foreskrev), men af sine to forældre, en tinkaraffel og et zinksilt. Mønten mente nu ellers at have nogenlunde respektable forfædre, men bliver alligevel lidt bekymret ved denne fødsel: "in secrecy and silence, I was cast, to use an appropriate metaphor, upon the world." Den stakkels skilling opdager hurtigt hvad den består af, at den ikke er en ægte mønt, men en "impostor": "How shall I describe my first impression of existence? how portray my agony when I became aware *what I was* – when I understood my mission upon earth?" Resten af møntens autobiografi beretter om en parallel økonomi hvor falske eller forringede mønter cirkulerer på lige fod med ægte penge, og rummer en salt kritik af Englands dysfunktionelle møntsystem i perioden. Møntens fortælling slutter, ligesom Andersens sølvskilling, med at mønten bliver gennemhullet og taget ud af cirkulation:

Soon after this, somebody dropped me on the pavement, where, however, I remained but for a short time. I was picked up by a child, who ran instinctively into a shop for the purpose of making an investment in figs. But, coins of my class had been plentiful in that neighborhood, and the grocer was a sagacious man. The result was, that the child went figless away, and that I – my edges curl as I record the humiliating fact – was nailed to the counter as an example to others. Here my career ended and by biography closes.

I en antropomorf metafor for pengeøkonomien standses møntens liv (og fortælling) i det øjeblik dens krop ødelægges og dens cirkulation standses.

Uægte, falsk, unaturlig

Disse fortællinger om mønter og pengesedlers liv blev populære i deres tid fordi de på en iøjnefaldende måde gav den forvirrende og fremstormende pengeøkonomi en konkret form og et menneskeligt ansigt som almindelige borgere kunne identificere sig med. Samtidig fungerede de som indlæg i en ophedet politisk og økonomisk debat om hvordan pengesystemer fungerer, hvordan det bedst beskyttes mod misbrug og hvordan tilsyneladende ubetydelige pengeobjekter styrer almindelige menneskers liv. Pengefortællinger er sidenhen faldet i glemmebogen, nok fordi pengesedler og en centraliseret møntfod ikke længere er kontroversielle ideer. I sidste halvdel af 1800-tallet genopstod genre dog for en kort bemærkning i kølvandet på udbredelsen af aktieselskabet som en almindelig forretningsform. Laurence Oliphants *Autobiography of a Joint-Stock Company (Limited)* fra 1876 er et litteraturhistorisk set unikt eksempel på at give litterær form til ideen om *corporate personhood* – ideen om at aktieselskaber juridisk set er "personer" med rettigheder, ansvar og ejerskabsret. I Oliphants fortælling er jeg-fortælleren et selskab der fra sin dødsseng i skifteretten beretter om hvordan det mod sin vilje er blevet udnyttet til bedrageriske formål. Fortælleren er en tragisk, ulykkelig, næsten Frankensteins monster-agtig person – en person der føler sig uægte, falsk, unaturlig og kunstig.

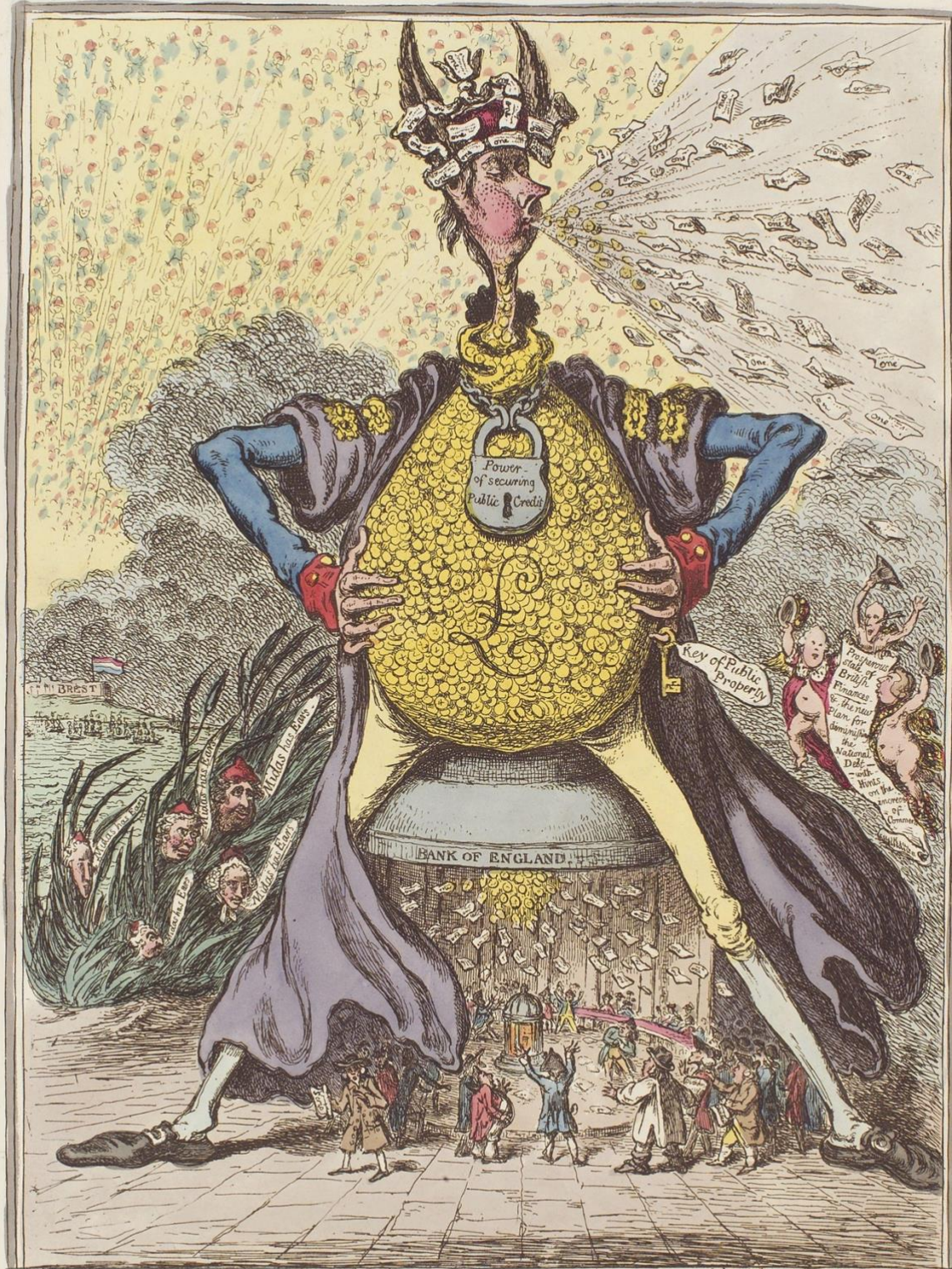
Oliphant sætter således med sin tekst etiske spørgsmålstejn ved forestillingen om at selskaber – som kunstige personer – kan absorbere gæld og ansvar på vegne af de mennesker der har skabt og driver det. Kunne man i vores tid med gigantiske multinationale selskaber såsom Apple, Facebook, Amazon og alle de andre forestille sig en lignende tradition? Jeg ville i hvert fald gerne læse Facebooks – altså selve *selskabet* Facebooks, ikke Mark

Zuckerbergs – selvbiografi. Facebook ved jo alt om os alle sammen, så hvilken beretning ville Facebook skrive om os, sine brugere? Hvilken realisme kunne det ikke sætte i verden?

Det hierarkiblinde kredsløb

I lyset af dette århundredes bevægelse hen imod kontantløshed og konsolidering af pengesystemet hos bankerne, for slet ikke at nævne kryptovaluta, vil jeg mene at de mange stakkels mønter, sedler og selskaber i litteraturhistorien stadigvæk har noget vigtigt at fortælle os. Penge, om det så har form af mønter, sedler, gæld, aktier eller obligationer, er ikke altid i praksis det velsmurte transaktionsmedium som det i princippet burde være. Samtidig viser teksterne næsten konsekvent at det marked, penge opererer i, ikke altid er så fornuftigt og selvberørende som vi tror det er. Pengefortællingerne var ikke altid ligefrem *page-turnere* (nogle af dem var!), men de opnåede en vis succes fordi de stillede skarpt på pengenes praktiske kredsløb i samfundet – alle de tusindvis af gange, penge skifter hænder – og brugte det som et strukturprincip for en litterær genre med en unik udsigelsesposition, som dermed kunne kaste nyt lys og nye perspektiver på samfundsproblemer såsom ulighed, økonomisk kriminalitet, finansiell svindel, korruption og så videre.

Når man læser disse tekster, mindes man også om at penge nogle gange er snavsede netop fordi det er deres hierarkiblinde kredsløb på tværs af samfundet, deres evindelige cirkuleringen, der gør dem gyldige som penge. Det gør ikke noget at de er snavsede. Som økonomisk (og hygiejnisk) problem er snavs på Vejgaard-dollarer alligevel at foretrække frem for snavs i statens, bankernes eller kapitalfondenes regnskaber.

J.G. inv. & sc.

MIDAS, Transmuting all into GOLD PAPER.

Pubd. March 5th 1797. by H. Humphreys New Bond Street.

History of Midas. — The great Midas having dedicated himself to Bacchus, obtained from that Deity, the Power of changing all he Touched. Apollo fixed Aspidochelone upon his head, for his Ignorance. — & although he tried to hide his disgrace with a Regal Cap, yet the very Sedges which grew from the Mud of the Pactolus, whisper'd out his Infamy, whenever they were agitated by the Wind from the opposite Shore. — Vide Ovid's Metamorphosis.

M. P. H.

James Gillray, "Midas, transmuting all into paper", 1797

KYNISME OG MAGI: LIS MØLLER OM MIDDELALDERISME

GAME OF THRONES

I løbet af de næste uger vil millioner af spændte seere få svaret på hvem der skal ende med at indtage Jertronen når HBO-serien *Game of Thrones* omsider finder sin afslutning. *Game of Thrones* bygger løst på faktiske historiske begivenheder fra senmiddelalderens England, nemlig Rosekrigene (1455-85) mellem de to adelshuse York og Lancaster, der begge gjorde krav på den engelske trone. Selv om både geografi og personer er rent fiktive og selv om der optræder overnaturlige væsener som drager og zombier, giver serien en fremstilling af middelalderen der i det mindste i glimt føles realistisk og autentisk. Samtidig ønsker serien at adressere det 21. århundredes største udfordringer, ikke mindst klimaforandringerne, som verdens ledere

(ligesom de stridende huse i *Game of Thrones*) har ignoreret indtil nu hvor det er ved at være for sent.

Game of Thrones er et eksempel på middelalderisme, det vil sige på genopdagelse og mere eller mindre fantasifuld genskabelse af middelalderen i en post-middelalderlig tidsalder. Middelalderisme handler altså om at genbruge en middelalderlig fortid i litteratur, kunst, arkitektur, design, film, tv-serier, computerspil eller *live* i form af reenactment, rollespil og festivaler. Men pointen er at middelalderen bringes til live henvendt til nutiden og til et nutidigt publikum. Middelalderisme er en forestilling om middelalderen der bruges til at spejle nutiden eller som en kontrast, på godt eller ondt, til ens egen tid.

Noget der kunne bruges

Middelalderisme har i de senere år været mit forskningsfelt. Dog er det ikke *Game of Thrones* eller en anden form for middelalderisme i det 21. århundrede, jeg arbejder med, men den skriftbårne middelalderisme i den romantiske tidsalder, det vil sige slutningen af det 18. og begyndelsen af det 19. århundrede. I modsætning til oplysningstiden og nyklassicismen, der foragtede alt middelalderligt, hentede romantikken middelalderen frem af glem-slen. I første omgang betød den nye interesse at tekster fra middelalderen blev indsamlet, oversat til moderne sprog og (gen)udgivet. Med disse udgivelser fik samtidens digtere og forfattere adgang til et nyt og eventyrligt stof – sagn, myter og fortællinger der kunne tjene som inspiration og erstatte eller supplere den efterhånden godt slidte græskromerske mytologi. Friedrich Schlegel efterlyste i et berømt essay fra 1800 en “ny mytologi” som kunne danne centrum for en ny litteratur. I middelalderens store sagnkredse om Kong Arthur, om Roland, om nibelungerne og i den rige norrøne digtning fandt man noget der kunne bruges.

Middelalderismeforskeren Mark Girouard skelner i sin bog om Victoriatidens middelalderisme mellem en “romantisk” og en “moralsk” middelalderisme. For den romantiske middelalderisme (som jeg foretrækker at kalde den “æstetiske” middelalderisme for ikke at forvirre begreberne) var middelalderen en fantasi om eventyr, spænding og skønhed – den var spækket med fortællinger om forbudt kærlighed, drabelige sværdkampe, farefulde rejser ud i det ukendte og møder med magiske væsener. For den moralske middelalderisme repræsenterede middelalderen, eller rettere det idealiserede billede af middelalderen man selv havde skabt, nogle værdier som det moderne men-

Illustration fra *The Legends of King Arthur and His Knights* (1912): “Sir Lancelot saves Guinevere”

neske burde tilstræbe: tapperhed, troskab, loyalitet og omsorg for de svage. Men reelt var grænsen mellem de to former for middelalderisme flydende. Navnlig i England, hvor den industrielle revolution først gjorde sig gældende, var både æstetisk og moralsk middelalderisme en im- eller eksplicit kritik af moderniteten, en protest mod kapitalismens kynisme og den moderne verdens grimhed og konformitet – og interessant nok kunne middelalderen bruges som argument på begge fløje af det politiske spektrum.

Mod, styrke og følsomhed

I den forskergruppe som jeg er en del af, ser vi på middelalderisme i dansk romantisk litteratur. Det gør vi fordi der endnu ikke er nogen der har givet en samlet fremstilling af fænomenet. Mens der er skrevet og stadig skrives bunker af bøger og artikler om middelalderisme i Storbritannien, er det først for nylig at middelalderismestudier som forskningsfelt har fået fodfæste i Skandinavien. Der er ellers nok at komme efter. Fra perioden 1770 til 1850 har vi i gruppen fundet cirka 280 litterære værker inden for forskellige genrer – lyrik, tragedier, versfortællinger, syngespil, prosafortællinger og romaner – der alle kan karakteriseres som middelalderistiske. Tidens store forfattere er alle repræsenterede, foruden en lang række der i dag er gået i glemmebogen.

Hvilket billede af middelalderen tegner de så, disse middelalderistiske værker? Ikke overraskende griber mange af dem tilbage til den tidlige middelalder – den tidsalder som vi i dag med en benævnelse der netop blev til i 1800-tallet, kalder vikingetiden. Saxos *Danmarkskrønike*, især den del der omhandler sagnkongerne, var en kilde som stort set alle tidens digtere øste af. Hos Saxo fandt man fortællinger og karakterer (mange af dem i øvrigt kvinder) der kunne genskabes i en ny tids billede og med nye genrers virkemidler. Blikket på den

fjerne fortid var oftest idealiserende og heroiserende. Forestillingen om den tidlige middelalder som en mørk og barbarisk tid blev imødegået i fremstillinger af middelalderkarakterer der rummer både mod, styrke og følsomhed. Som den romantiske middelalderisme generelt indgik den danske i en forhandling af europæisk, regional og national identitet. I den romantiske fortælling om den tidlige middelalder indgik forestillingen om Nordens frie bonde ofte som et positivt modbillede til den sydfra importerede feudale samfundsorden.

At middelalderisme er blevet en væsentlig faktor i det 21. århundredes globale (masse)kultur, gør det særligt nødvendigt at kende til det 18. og 19. århundredes middelalderisme, uden hvilken den nye middelalderisme ikke ville have været mulig. Den nye middelalderisme forholder sig nemlig ikke bare til middelalderen, men i høj grad også til den gentagede middelalder – både når den gentager romantiske forestillinger og når den demonstrativt ønsker at punktere dem. Når *Game of Thrones* understreger kynismen, brutaliteten og fraværet af heroisme, giver serien ikke nødvendigvis et mere realistisk billede af middelalderen. Det den tilbyder, er et dystopisk modbillede til den idealiserede middelalder som romantikken skabte.

GEN-GEN-GENDIGTNINGER:

LEA GROSEN JØRGENSEN OM *BEOWULF*

“Hovedværkstudie” er et af de fag som deler vandrøddene blandt studerende. Der vil altid være dem der er begejstrede og dem der er skuffede over det værk de skal beskæftige sig med et helt semester. Som studerende i 2014 mærkede jeg selv en blanding af misundelse, nervøsitet og spænding på mit hold når vi gisnede om det udvalgte hovedværk. Vi skævede til vores tutorer, der havde haft Fjodor Dostojevskijs *Idioten*, og da der opstod et rygte om at vi skulle læse et udvalg af Virginia Woolfs romaner, var der dem der jublede, og dem der sukkede. Valget endte dog på William Wordsworths *The Prelude* – et værk som ingen af os kendte, men som størstedelen hurtigt lærte at holde af. Der vil nok altid være “et bedre hovedværk” uanset hvad man vælger, for studerende har deres præferencer, ligesom underviserne har deres.

Da det kom frem at jeg havde valgt *Beowulf* som årets hovedværk, har der uden tvivl været mange studerende der løftede et øjenbryn. For det første er der tale om et kort værk: digtet består af 3182 vers og kan snildt læses på et par timer. For det andet er *Beowulf* et fast indslag på første semester og er som sådan ikke noget “nyt” for de studerende. Så hvorfor kvalificerer det sig som hovedværk?

Unikt i alle henseender

Beowulf er det længste digt fra den angelsaksiske periode (cirka 450–1066). Der findes kun ét eksemplar, som nær gik tabt i en brand i 1731. Digtet er omgærdet af mystik idet vi hverken ved hvor, hvornår, eller af hvem det blev skrevet (palæografiske undersøgelser peger på et tidspunkt mellem 975 og 1025).

... he him tof þara ...
el ſceapen don hæfde ſe goda ſea ta leaga
m pan ſeconone þara þe he cenofte
undan milhte .xv.^{na} ſum ſund wudu ſohete
ſæg wiſade lazu cnihtig mon land ſemyr
cu fyrht forð ſepat flota wæs on yðum.
bat under beorſe beornas ſearpe on
ſtefn ſtigon ſtreamas wunden ſund wið ſan
de ſeagas bæron on bearn nacan beorhte
fætre ſud ſearo ſeatolic ſuman ut ſcu
fon wraſ on wil ſið wudu bundenne. ſepat
þa ofer wæg holm winde ſe wylfed flota fa
m healf wuſle ſelicoſt oð þ wimb an tid
ohres doſores wunden ſtefna ſepaden hæfde
þa lidende land geſaƿon þrum clifu blican
beornas ſearpe. ſide ſe wæſſas þaras ſund
liden eoleas æt ende þanon up hnaðe pe
dora leode on wæg ſtigon. ſe wudu ſældon
ſyrcean hnyſedon. gud ſepaðo goda þan

Det er meget sandsynligt at manuskriptet er en gendigtning af en tidligere skriftlig eller mundtlig fortælling, men det kan ikke endegyldigt dokumenteres. *Beowulf* blev udgivet og oversat for første gang i 1815 af dansk-islandske Grímur Jónsson Thorkelin, og på trods af en kort receptionshistorie på lidt over 200 år er *Beowulf* på nuværende tidspunkt et af de mest kommenterede værker i engelsk litteratur.

Uvisheden omkring værkets opståen fører mange spørgsmål med sig. At betragte *Beowulf* som et eksempel på angelsaksisk litteratur eller på perioden 450-1066 er særligt problematisk på grund af de mange politiske, økonomiske og kulturelle omvæltninger der udspillede i løbet af den nord-europæisk middelalders første 500 år. Germanske folkevandring, kristendommens indførelse, vikingernes erobringstogter og dertilhørende kulturudveksling med englænderne – for at nævne bare nogle få eksempler – er vanskelige at spore i *Beowulf*, idet vi ikke kender digtets oprindelige ophav eller kildeforlæg. Ligeledes adskiller digtet sig fra alt andet angelsaksisk litteratur og poesi. Dets eposlignende fortællestil og heltefiguren Beowulf optræder ikke i nogle andre litterære værker fra middelalderen. Det er et unikt værk i alle henseender, så det at introducere digtet som et eksempel på den angelsaksiske litteratur efterlader flere løse ender end konkrete svar.

Beowulfs problematiske kontekst gør det særligt interessant som et hovedværk, fordi digtet kan få os til at stille spørgsmål om kanonisering, repræsentation og litteraturhistoriografi. Af samme årsag valgte jeg ordene "kontekst og reception" som undertitel i forløbet fordi jeg ville have de studerende til at udbrede deres kendskab til *Beowulf* og reflektere over hvordan vi introducerer værket på et fag som Litteraturhistorie. I løbet af dette forår

har vi derfor dels diskuteret digtets relation til angelsaksisk poesi og til de islandske sagaer, men vi har især beskæftiget os med værkets receptions-historie, herunder dets kritik- og oversættelses-historie samt feltet "Beowulfiana", som omhandler alle former for moderne adaptationer af digtet.

Kampklare skjoldmøer

Ønsket om at fremhæve værkets efterliv i litteraturforskningen og populærkulturen udspringer af mit eget ph.d.-projekt, der indgår i forskningsprojektet "Middelalderisme i dansk romantisk litteratur". Middelalderisme betegner genopdagelsen og genkomsten af middelaldermotiver og -værker i kulturlivet efter middelalderens ophør. I forskningsprojektet beskæftiger vi os med dansk romantisk litteratur i perioden 1750-1850, hvor man ser en lang række romaner, teaterstykker og digte der omhandler middelalderen (her forstået som perioden 500-1500). Det gælder for eksempel Peter Frederik Suhms fortællinger om danske sagnkonger, Johannes Ewalds teaterstykker om vikingetidens tragiske helte og B.S. Ingemanns historiske romaner om Valdemar Sejre. I løbet af disse hundrede år udvikler middelalderen sig til en historisk kulisse som forfattere genfortolker og tilpasser som setting for deres fortællinger. I de forskellige værker rekonstrueres middelalderen i den kulturelle erindring og ofte fremstilles perioden enten som et barbarisk modstykke til moderniteten eller som en svunden guldalder med retfærdige konger og kampklare vikinger og skjoldmøer.

Det er i den selvsamme periode at *Beowulf* bliver transskriberet, oversat og delt med resten af Europas kulturpersoner og antikvarer. Nationalromantikkens udvikling op igennem 1800-tallet medfører desuden at digtet hurtigt bliver en katebald for flere lande, der søger efter nationens historiske rødder. Thorkelins oversættelse af *Beowulf*

var fra starten af et nationalt projekt. Sponsoreret af den danske konge rejste Thorkelin til England i 1785, hvor han transskriberede manuskriptet og efterfølgende brugte næsten tredive år på at færdiggøre sin oversættelse – til latin, vel at mærke. Englændernes bombardement på København i 1807 forsinkede hans arbejde yderligere, men da han endelig i 1815 kunne præsentere digtet var han ikke bleg for at hævde at det var en oldengelsk oversættelse af et oprindeligt *dansk* digt.

Ifølge Thorkelin var digtets forfatter et øjenvidne til digtets begivenheder, som havde fundet sted i Jylland omkring år 340. Fortællingen var i løbet af middelalderen blevet oversat til oldengelsk af angelsakserne som tilføjede et kristent aspekt til digtet, der ellers foregår i det prækristne Skandinavien. Selv om Thorkelins teser hurtigt blev udfordret af kritikere, ikke mindst af Grundtvig som oversatte digtet til dansk fem år senere, har flere af hans teorier haft deres genlyd i *Beowulf*-forskningen. Tyske Heinrich Leo påstod i 1839 at *Beowulf* byggede på en germansk original fra ca. år 600 og i 1888 fastholdte Gregor Sarrazin at et skandinavisk forlæg for *Beowulf* var blevet komponeret omkring år 700 i Lejre under den danske kong Ingjeld.

Angelsaksiskklingende

Thorkelin, Grundtvig, Leo og Sarrazin er eksempler på hvordan middelalderlitteraturen i romantikken blev cirkuleret og tilpasset til forskellige nationale ideologier. I 1900-tallet fik især J.R.R. Tolkien betydning for *Beowulfs* udbredelse og popularitet i den akademiske såvel som den populære kulturelle verden. Hans essay "Beowulf: The Monsters and the Critics" (1936) indleder et vendepunkt i *Beowulf*-forskningen hvormed digtet afhistoriseres og i langt højere grad bliver betragtet som et litterært værk med narrative strukturer og æstetiske kvaliteter. I kølvandet på Tolkiens essay ud-

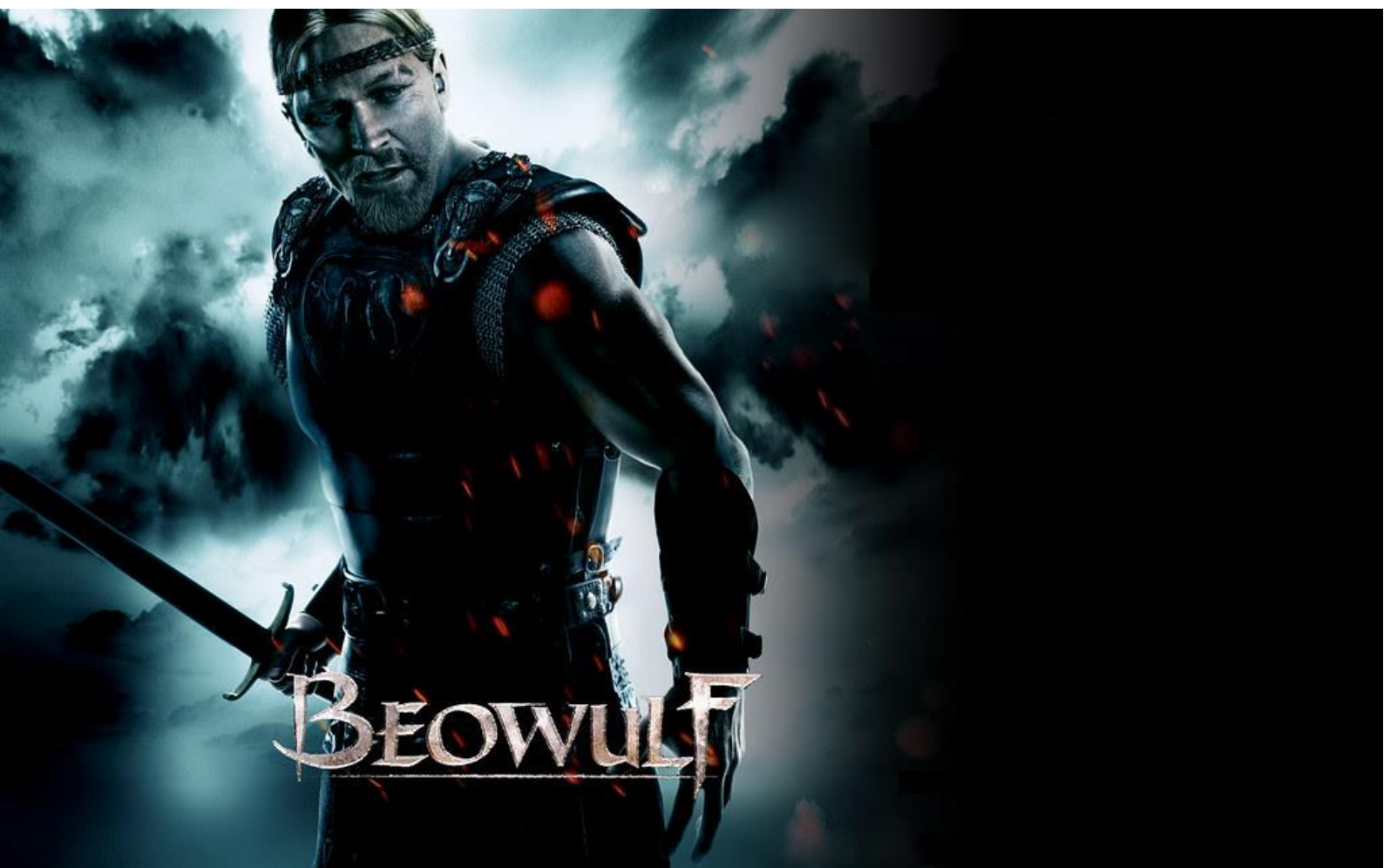
kommer hans debutroman, *The Hobbit* (1937), som tydeligt tager afsæt i forskellige episoder fra *Beowulf*. Med *The Hobbit* og senere *The Lord of the Rings* (1954-1955) bliver Tolkiens univers en afgørende inspirationskilde for fantasygenren og dens udvikling. På grund af Tolkiens livslange interesse for *Beowulf* lever det angelsaksiske digt dermed videre i fantasygenren, fortolket og tilpasset af ikke kun Tolkien, men også forfattere som John Gardner (*Grendel*, 1971), Michael Crichton (*Eaters of the Dead*, 1976) og Parke Godwin (*The Tower of Beowulf*, 1995). Ligeledes optræder *Beowulf* i flere afskygninger og på forskellige medieplatforme såsom tegneserier, børnebøger, rockmusicals, operaopsætninger, sågar fanfiktion og naturligvis et utal af tv-serier og film der alle kaster nyt lys på det oldengelske digt.

At vi i dag kan sidde med en lang liste over *Beowulf*-adaptationer skyldes i høj grad den interesse for middelalderen som blomstrede i romantikken. I mit eget projekt fokuserer jeg på Adam Oehlenschlägers og N. F. S. Grundtvigs behandling af norrøn litteratur, og det har især overrasket mig at de romantiske forfattere selv lader sig inspirere af adaptationer. Suhms interesse for vikingetiden og karakterer som Sigrid, Frode og Alfsol får senere genlyd hos forfattere som Christen Pram, Birgitte Boye og H.C. Andersen. Ligeledes bliver Ewalds sagnkonger Helge og Rolf Krage (begge nævnes også i *Beowulf*) omfortolket hos Oehlenschläger, hvis behandling af middelalderlitteraturen fra især Island og Saxo har haft afgørende indflydelse på dansk litteraturhistorie og nationalidentitet. Disse gendigtninger af norrøn litteratur i romantikken var altså inspireret af tidligere gen-digtninger, og udgjorde selv inspirationen for senere gendigtninger, som når fantasygenren gør brug af et Tolkiensk middelalderunivers med pseudoskandinaviske eller angelsaksiskklingende undertoner.

Romantikkens middelalderfascination er en af forudsætninger for at middelalderen lever i bedste velgående i dag i form af fantasyromaner, tv-serier, middelaldermarkeder og vikingetræf. Eller nyoversættelser af *Beowulf*: Keld Zeruneiths nye danske genfortælling udkom så sent som i 2018. Digtets reception afspejler den rekonstruktion af middelalderen som har varet ved siden af middelalderens afslutning og som nåede særlige højder i romantikken. Af samme årsag giver det mening af fremhæve den romantisk kontekst for *Beowulf* eftersom digtet blev genopdaget i denne periode og fordi der stadig hersker tvivl om digtet tidsmæssige placering i den angelsaksiske middelalder. Måske kan

man endda kalde *Beowulf* for et slags kombineret middelalderværk og “post-middelalderligt hovedværk”. Det er både et resultat af angelsaksernes litterære kultur og et værk der har udviklet sig i takt med sin receptionshistorie fra 1815 og frem til i dag.

Studerer man digtet ud fra den præmis støder man hurtigt på flere kerneproblemer i litteraturhistoriografien, såsom periodisering, kontekst og kanonisering. Jeg har helt klart indtrykket af at mine studerende har taget *Beowulf* til sig som et oplagt hovedværk der afspejler forskellige historiske perioder og som det er værd at bruge et semester på.

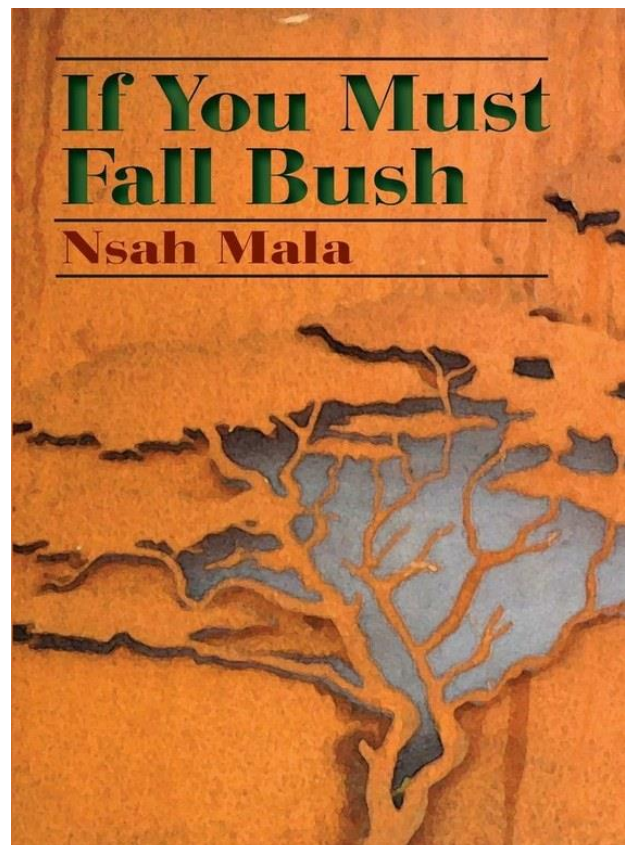

Poster fra filmen *Beowulf* (2007, Shangri-La Entertainment).

“ASSORTED REMNANTS”: THREE POEMS BY NSAH MALA

Nsah Mala is the *nom de plume* of Kenneth Nsah, from Cameroon, who is currently a PhD fellow at Aarhus University. Nsah Mala has authored four poetry collections: *Chaining Freedom* (2012), *Bites of Insanity* (2015), *If You Must Fall Bush* (2016), and *Constimocrazy* (2017). His first collection in French, *Les Pleurs du mal*, is forthcoming. Writing in Iteangha Mbesa (his native Mbesa language), English, and French, Nsah Mala has won literary prizes in both Cameroon and France. His poems and short stories have appeared in numerous magazines and anthologies across the globe, including *Scarlet Leaf Review*, *Tuck Magazine*, *The Kalahari Review*, *Wales-Cameroon Anthology*, *Best ‘New’ African Poets Anthology*, *Ashes and Memories*, and *Redemption Song: the Caine Prize Anthology*.

NB: “Against Extremist” was published in *Scarlet Leaf Review* and later included in *Constimocrazy*.

The Dance of Ashes

After these bloody battles,
Sympathizing birds and baboons
Will perform funeral rituals
On behalf of hollow humans
They will perform the dance of ashes
They will pick up broomsticks
Abandoned beside burnt houses
And sweep together assorted remnants,
And mix ashes with roasted mothers
With the blood of butchered pregnant women
With fermented fluids of babies in wombs
With dripping water from hidden corpses uphill

They will mix it with trunks
Dancing back and forth
Inside the ashes like dust bugs
Dance back and forth
In dust pools on dusty verandas

For lack of space lost to mass graves,
For lack of limbs lost to flesh eaters,
For fear of touching soiled waters,
They will spice it
With rubble from houses and bikes
And use it
To build a monument for dialogue
To cement graves for UN members
To tile tombs for tyrants who passed
Away in protected palaces

And they will sing songs in memory
Of once-booming human villages barbed
With flames into bald mounds of innocent earth
Ornamented with charred and mutilated bodies
Where hope in hollow organizations
Faded out into restless ghosts

Santiago de Compostela, 25 February 2018

The Price of Modernity

Chew a stick to clean your teeth with,
And you're labelled as poor and primitive,
So you embrace imported toothbrushes
And impregnate foreign coffers
While seas and rivers pay polluting prices.

Trim avian feathers to clean your ears with,
And you're labelled as poor and primitive,
So you purchase imported cotton swabs
And increase foreign jobs
While land and water prosper in plastics.

Drink palm wine in horns or calabashes,
And you're nicknamed poor and backward,
So you settle for their plastic and glass bottles
And increase foreign GDPs
While plastics flood your lands and waters.

Soak your tapioca without sugar,
And you're nicknamed poor and backward,
So you buy imported sugars
And fuel foreign economies
While your body pays diabetic prices.

My friend, savour your nkang in local cups;
Cook sha or tap palmy instead of coke & bear;
Soak your garri in fresh morning palm wine;
Use feathers and sticks if you like this Earth;
And thank your ancestors after a ripe old age.

Aarhus, 17 April 2019

Against Extremists

I'm against all lives in extremes.
This only puts us on one another's
throat, obscuring our reality as brothers,
bursting the sweet bubbles of our dreams.

Can't we learn from Mother Nature?
Even oceans that stretch to extremes extend
back to the land where they kiss and bend
to dance to musical notes from bands of Nature.

We need ourselves, we need one another like
dung beetles need cows to chew their food,
not as cruel cats need mice for their food.
Both cats and mice have a right to this life.

We need ourselves, we need one another to live
like plants need bees to help impregnate them,
not as wicked wolves need sheep to feed them.
Wolves and sheep all have a right to live.

Why then slash her through for religion's sake?
It's a shame to kill life to please a lifeless ideology!
Why carry explosives to burst yourself and kill others
like a fowl's egg exploding in wild fires?

Why then hate them, Muslim or Christian or Buddhist,
because of their multi-named invisible sculptor?
Brother, I invite you to peel off your religious mask
like a snake and walk forth to the aisle of humanity.
Sister, I invite you to strip off your populist mask
and rub your body against mine in a human embrace.

Syrian is just a tag, black is just a tag.
American is just a tag, white is just a tag.
Christian is just a tag, nation is just a tag.
Muslim is just a tag, refugee is just a tag.

The only real thing is you and me.
The same red blood is busy in the veins
beneath our multi-coloured skins.
The same heart drones like a car engine
behind our black or white or coloured chests.
The same air rushes in and out of our lungs.

You were born, I was born.
You will die, I will die.

This is our shared humanity.

Remove your goggles of materialism,
drop your loaded guns and reciprocate
my love held out in my open arms.
Let's intone a new human song today.

St Andrews, 13 April 2017

PÅ GENBRUGSPLADSEN

TORE RYE ANDERSEN GØR STATUS

Jeg kan ikke lide at komme på genbrugspladsen. Jeg kan naturligvis godt lide de bagvedliggende intentioner om at genbruge flest mulige ressourcer og skåne miljøet, og jeg er derfor en flittig gæst på den lokale genbrugsplads (som på slående facon har en moské som nabo), men ret beset bryder jeg mig ikke om at komme der. Følelsen bunder i at jeg er lidt bange for de mænd der arbejder der. Som man ved, hvis man frekventerer genbrugspladser, er området skarpt opdelt i forskellige zoner, og mændene holder nidkært øje med om man nu også putter de forskellige stykker skrald i de rette containere. Forbryder man sig mod de strenge kategorier, bliver man irettesat, og sjældent på en særlig empatisk måde, så adrenalinen og skammen suser som regel igennem kroppen på mig når jeg lusker bort fra pladsen efter endnu en gang at være kommet til at placere flamingo i småt brændbart eller vice versa.

Litteratur handler også på mange måder om genbrug og recirkulation, som dette forårs Forsker-Brev – det indtil videre fjerde i rækken – viser, lige fra Jakob Gaardbo Nielsens artikel om penges bes-

kidte cirkulation, over Lis Møllers og Lea Grosen Jørgensens artikler om middelalderens genkomst i senere perioders litteratur, og til Kenneth Nsahs skræmmende digt om fugle og bavianer som genbruger levnene fra massakrer til at bygge monumenter over menneskelig dårskab. I sit berømte essay "Tradition and the Individual Talent" (1921) peger T.S. Eliot ligeledes på at langt størstedelen af vores litteratur recirkulerer og videreudvikler tekster der allerede er skrevet. Verdenslitteraturen er dermed også en enorm genbrugsstation, men den er heldigvis langt fra så gennemreguleret og gennempatruljeret af skræmmende autoritetsfigurer som min lokale genbrugsplads. Inden for litteraturrens verden ryger flamingo ofte i småt brændbart og vice versa, og så kalder vi det litterær fornyelse.

Apropos skræmmende autoritetsfigurer er det mig en stor glæde at kunne fortælle at afdelingen siden sidste nyhedsbrev er blevet beriget med intet mindre end fire professorer inden for litteraturforskningen: Nina Christensen, Lis Møller, Frits Andersen og Mads Rosendahl Thomsen. Et stort tillykke til de nyudnævnte professorer, og til alle os andre!